

Μια «αποκλειστική λέσχη» για όλους, Ε. Στάμου

Διαβάστε το δημοσίευμα *Μια «αποκλειστική λέσχη» για όλους*, που αφορά ένα από τα δημοφιλέστερα κοινωνικά δίκτυα, το facebook.

Εύα Στάμου

Μια «αποκλειστική λέσχη» για όλους

Αρθρογράφοι, κοινωνικοί ερευνητές και απλοί χρήστες έχουν αναρωτηθεί πού οφείλεται το φαινόμενο της παγκόσμιας επιτυχίας του φέισμπουκ. Το ενδιαφέρον του κοινού και των ειδικών πυροδοτείται ακόμα μία φορά αυτή την περίοδο από την προβολή στις κινηματογραφικές αίθουσες της ταινίας Social Network.

Στην εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ταινία του Ντέιβιντ Φίντσερ, επιχειρείται μια πειστική σκιαγράφηση της προσωπικότητας του ιδρυτή του φέισμπουκ, Μαρκ Ζάκερμπεργκ, και η παρουσίαση του χρονικού της δημιουργίας της ιστοσελίδας 'μπεστ-σέλερ'.

Ο θεατής παρακολουθεί με ενδιαφέρον πώς το φέισμπουκ ξεκίνησε στο Χάρβαρντ σαν μία αποκλειστική λέσχη γνωριμιών ανάμεσα σε φοιτητές του διάσημου πανεπιστημίου και των γύρω κολεγίων που επιθυμούσαν να έρθουν σε επαφή με νέους ερωτικούς συντρόφους, χωρίς το ρίσκο της προσωπικής έκθεσης και της πιθανής απόρριψης. Μία ιδέα που βασίστηκε στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι Αδελφότητες των Αμερικανικών πανεπιστημίων και την αρχή της αποκλειστικότητας, μετατράπηκε με το πέρασμα των μηνών, λόγω της χωρίς προηγούμενο επιτυχίας της, σε ένα πείραμα ανοιχτό σ' ολόκληρο τον πλανήτη.

Αν και ο Μαρκ Ζάκερμπεργκ χρησιμοποίησε το τελετουργικό της αποδοχής και της απόρριψης στην οποία στηρίζεται η κοινωνική ιεραρχία των ελίτ ιδρυμάτων της Μασσαχουσέτης, το ίδιο το μέσο που επέλεξε για να διαδώσει την ιδέα του, υπονόμωσε το χαρακτήρα της κλειστής 'λέσχης'. Η επιθυμία μας να γνωρίζουμε, ακόμα και να παρακολουθούμε ηδονοβλεπτικά τις ζωές των άλλων (αλλά και να παρουσιάζουμε κομμάτια από τη δική μας ζωή που θεωρούμε άξια δημόσιας έκθεσης, να κατασκευάζουμε δηλαδή μία εικόνα, ή μία αφήγηση για τη ζωή μας), καθόρισε την εξάπλωση της ιστοσελίδας και συνέβαλε στην καταπληκτική επιτυχία της. Η εμμονή της Δυτικής κουλτούρας με την εικόνα ενός εαυτού που ορίζεται από συγκεκριμένα, κοινά σε όλους, γνωρίσματα – φύλο, ηλικία, χώρα προέλευσης, προσωπική κατάσταση, επάγγελμα, σπουδές και ασχολίες, πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις – βρήκε την τέλεια έκφρασή της στην ιστοσελίδα του φέισμπουκ. Ένα αβατάρ, συχνά ρετουσαρισμένο ή πλαστό, και ένα στοιχειώδες προφίλ που το συνοδεύει, γίνεται το διαβατήριο για μία σειρά επαφών με ανθρώπους που δύσκολα θα είχε κανείς την ευκαιρία να συναντήσει στην καθημερινότητα. Ένας ιδιότυπος τρόπος επικοινωνίας ξεκινά. Παρά το γεγονός ότι πολλά άρθρα έχουν γραφτεί για τον κοινωνικό ρόλο του facebook, υπάρχουν δύο σημαντικές διαστάσεις της επικοινωνίας αυτής οι οποίες παραβλέπονται από τις περισσότερες αναλύσεις.

Η πρώτη διάσταση είναι ότι στις επαφές μέσω φέισμπουκ απουσιάζει ο βασικός εξοπλισμός της ανθρώπινης επικοινωνίας, η γλώσσα του σώματος: ο τόνος της φωνής, η στάση του κορμιού, η έκφραση ή η κατεύθυνση του βλέμματος, η κίνηση των χεριών, το χαμόγελο ή η απουσία του. Επιπλέον, η φυσική τάση που οι περισσότεροι έχουμε, κάποιες στιγμές να διακόπτουμε τον συνομιλητή μας, επιδιώκοντας να καταλάβουμε ή να διευκρινίσουμε το νόημα όσων λέγονται, δεν πραγματώνεται στα τεχνικά πλαίσια που θέτει το πρόγραμμα του φέισμπουκ. Η απουσία ρέουσας σωματικής έκφρασης οδηγεί στην

παγίωση μιας αποσπασματικής μορφής επικοινωνίας που, πίσω από την τεχνητή αμεσότητα, ακυρώνει τον αυθορμητισμό αλλά και την ικανότητα να ακούει κάποιος πραγματικά, τα όσα επιχειρεί να επικοινωνήσει ο συνομιλητής του. Αν και ιδιότητες, όπως η αίσθηση του χιούμορ και η ευφυΐα, εύκολα διαφαίνονται από τις αναρτήσεις στον τοίχο ή την ανταλλαγή σύντομων σχολίων, η δυνατότητα να αναπτύξει κανείς ένα θέμα, το ενδιαφέρον για τις ανάγκες του συνομιλητή, η αλληλοκατανόηση και κατ' επέκταση η ενσυναίσθηση, δεν είναι εφικτό να εκδηλωθούν – σίγουρα όχι με την ίδια ευκολία. Αποτελούν έτσι, στοιχεία, που αναπόφευκτα έρχονται σε δεύτερη μοίρα, όταν δεν απουσιάζουν πλήρως από την επικοινωνία στο φέισμπουκ.

Η δεύτερη διάσταση αφορά τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η ταυτότητα που συντίθεται από το αβατάρ, το προφίλ, τα φωτογραφικά άλμπουμς και τις αναρτήσεις στον τοίχο. Ο πρώτος αποδέκτης αυτής της ταυτότητας δεν είναι (όπως ίσως νομίζουμε) οι άλλοι, αλλά ο ίδιος ο χρήστης που την ενεργοποιεί. Αυτό που προβάλλει ο χρήστης είναι καταρχήν ένα είδωλο με το οποίο θέλει να ταυτίζεται. Θα ήταν λοιπόν λάθος να θεωρηθεί ότι η ταυτότητα που δημιουργούμε στο φέισμπουκ έχει οπωσδήποτε σκοπό να εξαπατήσει τους άλλους. Ο κύριος λόγος ύπαρξής της είναι να επιλέξει στοιχεία από την καθημερινότητά μας, που μας καθιστούν ενδιαφέροντες και αποδεκτούς πρώτα από όλα στον εαυτό μας. Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότεροι χρήστες του φέισμπουκ επιλέγουμε να κοινοποιούμε γεγονότα που θεωρούμε αξιόλογα, διασκεδαστικά ή ευχάριστα, αποσιωπώντας την πιο βαρετή ή δυσάρεστη πλευρά της ζωής μας. Με τον τρόπο αυτό, η εικόνα που κατασκευάζουμε αναπόφευκτα επιδρά στη μνήμη μας και εν τέλει στην άποψη που έχουμε για τον εαυτό μας.

Το φέισμπουκ δεν χρησιμοποιείται από όλους με τον ίδιο τρόπο. Ωριμες ηλικιακά ομάδες τείνουν να το χρησιμοποιούν για μια πιο δημιουργική μορφή επικοινωνίας, επιδιώκοντας την ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων για κοινωνικά, πολιτικά και καλλιτεχνικά θέματα της επικαιρότητας, που δεν περιορίζονται στον προσωπικό (συναισθηματικό ή ερωτικό) τομέα. Επαφίεται στην ικανότητα του κάθε χρήστη που 'διευθύνει' τη συζήτηση στον τοίχο του να διασφαλίσει ή να περισώσει το νόημα της επικοινωνίας, κατά πόσον δηλαδή θα πρόκειται όντως για συζήτηση οποιουδήποτε θέματος ή για μια σειρά από αυτιστικούς μονολόγους. Η δυσκολία κατανόησης, οι διαφωνίες και οι παρανοήσεις, η επιθετικότητα που ορισμένες φορές εκτονώνεται ακόμα και με χυδαία ή ρατσιστικά σχόλια είναι συνηθισμένα φαινόμενα. Μην ξεχνάμε ότι σε κάποιες περιπτώσεις η συμμετοχή στο φέισμπουκ προσφέρει στους χρήστες την ευκαιρία να πουν ελεύθερα αυτό που σκέφτονται, κάτι που στην τετ α τετ επικοινωνία δεν είναι πάντα αποδεκτό ή εύκολο, λόγω ευνόητων κοινωνικών συμβάσεων.

Η απλή αλήθεια ότι ο κάθε χρήστης του φέισμπουκ δεν έχει πάντα κάτι ευφρές ή ενδιαφέρον να απαντήσει στο ερώτημα «Τι σκέφτεσαι;» δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι θα σταματήσουμε τις καθημερινές αναρτήσεις. Το φέισμπουκ συνεχίζει με επιτυχία να εξυπηρετεί τη βασική ανθρώπινη ανάγκη που ώθησε τον Ζάγκερμπεργκ στη δημιουργία του: την επιθυμία, δηλαδή, επικοινωνίας με ανθρώπους που δεν είναι εύκολα προσβάσιμοι με διαφορετικό τρόπο, στην καθημερινότητά μας. Άλλωστε αυτό είναι και το νόημα της παράδοξης επινόησης ενός αποκλειστικού κλαμπ ανοιχτού σε όλους.

Εύα Στάμου
Μια «αποκλειστική λέσχη» για όλους
book.press,5/11/2010

Ασκήσεις

1. Συζητήστε: Σε ποιους λόγους οφείλεται, σύμφωνα με το δημοσίευμα, η παγκόσμια επιτυχία του facebook; Ποιες ιδιαιτερότητες θεωρεί η αρθρογράφος ότι παρουσιάζει η επικοινωνία μέσω του facebook;
2. Να χωρίσετε το κείμενο σε θεματικές ενότητες και να δώσετε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε ενότητα. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 150 περίπου λέξεις.
3. Να χωριστείτε σε δύο ομάδες, για να οργανώσετε έναν αγώνα λόγου σχετικά με τη χρήση του facebook. Βασιστείτε στην εμπειρία σας, καθώς επίσης και στο κείμενο που διαβάσατε, για να συγκεντρώσετε επιχειρήματα υπέρ ή κατά.
4. Όπως παρατηρεί η αρθρογράφος, στο facebook προβάλλουμε μια ταυτότητα, προκειμένου να γίνουμε αποδεκτοί από τους άλλους αλλά και από τον ίδιο τον εαυτό μας. Κατασκευάζουμε μια εικόνα του εαυτού μας, επιλέγοντας στοιχεία από την καθημερινότητά μας τα οποία θεωρούμε ότι μας καθιστούν ενδιαφέροντες και αποδεκτούς, και την προβάλλουμε στο κοινωνικό δίκτυο.
 - Ομαδική εργασία: Κάθε ομάδα μελετά την ταυτότητα που προβάλλει κάποιο μέλος της στο facebook, λαμβάνοντας υπόψη τις εξής ερωτήσεις: Ποια στοιχεία της ζωής του και της προσωπικότητάς του (γεγονότα, απόψεις, προτιμήσεις κ.ά.) επιλέγει να προβάλλει και με ποια μέσα (λόγο, εικόνα, άλλο) το πετυχαίνει; Πώς θα περιγράφατε τον χαρακτήρα που αναδύεται;
 - Ατομική εργασία για όσους είναι μέλη κοινωνικού δικτύου. Αναρωτηθείτε: Ποια στοιχεία της ζωής μου και της προσωπικότητάς μου επιλέγω να προβάλλω στο facebook και ποια μέσα (λόγο, εικόνα, άλλο) αξιοποιώ, για να το πετύχω; Ποια στοιχεία παραλείπω ή ενδεχομένως αποσιωπώ; Ποια θεωρώ ότι είναι η ταυτότητα που κατασκευάζω και προβάλλω;
 - Διαβάστε το άρθρο [Είναι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης τόσο επιδραστικά όσο \(θέλουμε να\) πιστεύουμε;](#) Συζητήστε με βάση τις εμπειρίες σας ποιο είναι το προφίλ του επιδραστικού ή χρήστη ενός κοινωνικού δικτύου. Αιτιολογήστε την άποψη σας, λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό που δίνεται στο συγκεκριμένο άρθρο.
5. Δοκιμάστε να παίζετε με τη μετάφραση στα ελληνικά της λέξης facebook. Ακολουθούν κάποια ενδεικτικά παραδείγματα: φατσοβιβλίο, αρχαιοελληνιστί προσωποπάπυρος κ.ά. Βλέπε και [Γλωσσικές ασκήσεις, Ε' Λέξεις από ξένες γλώσσες στην ελληνική, σ. 145-150](#)
6. Συνεχίστε τον παρακάτω τηλεφωνικό διάλογο μεταξύ φίλων.

Εσύ: – Έλα, τι κάνεις; Πάμε για κανα καφέ;

Αυτός: – Έλα, καλά είμαι. Καφέ; Μπα, είμαι στο fb...

- Να σχολιάσετε τον παραπάνω διάλογο σε ομάδες και να συζητήσετε το θέμα της φιλίας. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ένας πραγματικός φίλος; Είναι οι «φίλοι» μέσω facebook πραγματικοί φίλοι; Τι εκπλήξεις μπορεί να παρουσιάσει μια τέτοια φιλία;

Η φωτογραφία από τη διεύθυνση <http://goo.gl/f9S6DG>